

รถแห่ : วิวัฒนาการและการปรับปรนทางวัฒนธรรมในภาคอีสาน
The Musical Car Parade: the Evolution and
cultural adaptation in the Isan Region

ชญัญลักษณ์ อุบลเลิศ¹ นคร วงศ์ไชยรัตนกุล² ประเมศวร์ โภธิ์คล้าย³ และ นพพล ไชยสน⁴
Thanyaluk Ubolert¹, Nakhon Wongchairattanakull²,
Paramet Phoklai³ and Noppon Chaiyason⁴

Article History

Receive: May 2, 2023

Revised: June 21, 2023

Accepted: June 22, 2023

บทคัดย่อ

รถแห่ คือ ชื่อเรียกรถที่ใช้ในการบรรพทุกเครื่องดนตรีหรือการแสดงบนรถ โดยรูปแบบอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมในแต่ละยุคสมัย นับตั้งแต่การใช้ ไซรลเช็น รถพิคอัพ รถอีแต่น สืบมาจนถึงรถบรรทุก หักล้อ รถแห่กลายเป็นนวัตกรรมผลงานสร้างสรรค์ที่มีเป้าหมายในการนำมาใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น และเป็นวิถีที่ผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคนอีสานที่ยึดถือเป็นแบบแผนปฏิบัติมาอย่างยาวนาน ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการแห่ดั้งเดิมอาจถูกครอบงำหรือถูกบดบังจากกระแสวัฒนธรรมที่กำลังเลื่อนไหล ซึ่งรถแห่บางคันมีอุปกรณ์ครบเครื่อง ทั้งนักร้อง นักดนตรี ตลอดจนเป็นเวทีแจ้งเกิดให้กับศิลปินหน้าใหม่อยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าหากมองในด้านการปรับตัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ทศนคติของคนในสังคม เป็นตัวสำคัญในการกำหนด พฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งปัจจุบันรถแห่ได้มีพัฒนาไปมากกว่านั้นในภาคบันเทิงชนบท จนกลายเป็นธุรกิจความบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างกว้างขวางทั้งในภาคอีสานและภาคอื่นๆ สะท้อนความเข้าใจในมิติการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ เกี่ยวกับความคาดหวัง ค่านิยม อุดมคติ โอกาส และคุณค่าทางสังคมที่เป็นตัวบ่งบอกถึงสิ่งพื้นฐานในการกำหนดความต้องการของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : รถแห่ ; วิวัฒนาการ ; การปรับปรน ; วัฒนธรรมอีสาน ; ดนตรี

¹ อาจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด, Lecturer, Roi Et College of Dramatic Arts. Bunditpatanasilpa Institute

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด, Assistant Professor, Roi Et College of Dramatic Arts. Bunditpatanasilpa Institute

³ อาจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด, Lecturer, Roi Et College of Dramatic Arts. Bunditpatanasilpa Institute

⁴ อาจารย์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Lecturer, College of Music, Mahasarakham University

ABSTRACT

Rot Hae' is the name that people used to call a truck which loads the musical instruments or performs the show. The format maybe difference according to the social environment in each era since the use of a pushcart, a pick-up truck, an E-taen Thai tractor, until the use of a 6-wheeled truck. Rot Hae has become a creative innovation that targets to use in various activity which relates to religious and local ritual belief, and it is the way that deeply connected to the Isan people's lifestyle and has been practiced in long period of time. Meanwhile there is the change in the society the traditional style of the musical car parade may be influenced or overshadowed by the flown social trends which some musical car parades feature a full musical band with a singer and musicians. Furthermore, these parades were always a debut stage for many new artists. However, in the aspect of adjustments, the factor of environment, economy, and attitudes of the people in the society play an important role in influencing consumer behaviors. At present, Rot Hae has further evolved in the context of local entertainment and become an entertainment business format that is widely popular both in the northeastern and other regions. This evolution has reflected an understanding of the modern change dynamic with regard to the expectations, values, ideals, opportunities, and social values, which indicate the foundation in determination the needs of the people in the society properly.

Keywords : Musical Car Parade ; Evolution ; Adjustment ; Isan Culture ; Music

บทนำ

สังคมอีสานใช้ดนตรีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันในรูปแบบต่างๆ ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในด้านการพิธีกรรม ศาสนา และใช้ประกอบกิจกรรมเพื่อความบันเทิงในรูปแบบอื่นๆ อันเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคมที่มีการยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นสภาพวิถีของสังคมที่มีความผูกพันอยู่กับศิลปะตลอดเวลา ดนตรีพื้นบ้านจึงมีอิทธิพลสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความคิด จินตนาการของผู้คน จากศิลปินถึงชุมชน ก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจ ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีของคนในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยใช้เสียงดนตรีเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในพื้นที่ นอกจากนี้ดนตรียังมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีของมนุษย์แทบทุกด้าน อย่างเช่น ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชาวอีสาน ที่มีดนตรีเข้าไปแทรกอยู่กิจกรรมในงานบุญประเพณีตลอดทั้งปี เช่น บุญผะเหวด บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ ตลอดจนกิจกรรมงานบุญรื่นเริงตามโอกาสสำคัญต่างๆ ดนตรีจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์และเป็นแนวทางการปฏิบัติของสังคมได้ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ (Somain, 1994)

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานจากหลายๆ ชนิดเมื่อนำมาเล่นรวมกันเรียกว่า “วง” ซึ่งลักษณะของการผสมวงดนตรีพื้นบ้านอีสานที่พบเห็นมี 2 ประเภทคือ 1) วงดนตรีที่เล่นชั่วคราว และ 2) วงดนตรีที่เล่นข้ามคืน วงดนตรีที่ใช้เล่นชั่วคราว เช่น วงโปงลาง วงกลองยาว วงมโหรี เป็นต้น ส่วนวงดนตรีที่เล่นข้ามคืน เช่น วงหมอลำ วงหนังประโมทัย เป็นต้น สังคมอีสานได้นำวงดนตรีพื้นบ้านเหล่านี้มาบรรเลงประกอบใช้ในงาน พิธีกรรม ศาสนา และใช้ประกอบกิจกรรมเพื่อความบันเทิงในรูปแบบอื่นๆ โดยเฉพาะวงดนตรีที่ใช้เล่นชั่วคราวในรูปแบบของขบวนแห่ ที่ถูกผูกมัดผ่านความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านการเล่น ประเพณี ดนตรี และพิธีกรรม ปัจจุบันนั้นดนตรีที่ใช้เล่นในขบวนแห่มีการพัฒนารูปแบบที่เปลี่ยนไป จากเดิมมาก จากรูปแบบรถเข็น รถพิกอัป รถกอล์ฟที่ใช้บรรทุกเครื่องเสียง จนมาเป็นมหรสพบนคันรถ มีการผสมผสานแนวเพลง ระบบเครื่องเสียง ดนตรี จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวและเป็นที่นิยมของสังคมอีสาน (Chaichonphairote, 1986) ความแตกต่างด้านเอกลักษณ์นี้ส่งผลให้เกิดการหลอมรวมทางวัฒนธรรม กล่าวคือ รูปแบบวงกลองยาวแบบดั้งเดิม อาจถูกรื้อหรือถูกขัดบังจากกระแสวัฒนธรรมที่กำลังเลื่อนไหล แต่ถ้าหากมองในด้านการปรับตัว ปัจจัยเป็นสำคัญ ในการกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยสะท้อนความเข้าใจในมิติการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ เกี่ยวกับความคาดหวัง ค่านิยม อุดมคติ โอกาส และคุณค่าทางสังคมที่เป็นตัวบ่งบอกถึงสิ่งพื้นฐานในการกำหนดความต้องการของคนในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากค่านิยมของสังคม

1. พัฒนาการของรถแห่

คำว่า “รถแห่” เป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วง 10-13 ปีที่ผ่านมา (2550-2553) แต่ความเป็นจริงแล้วคำว่ารถแห่ถูกใช้เรียกรถที่ใช้ขนเครื่องดนตรีหรือการแสดงบนรถมานานแล้ว โดยรูปแบบอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมแต่ละช่วง เช่น ใช้รถเข็น รถกระบะ (Pickup) รถอีแต๋น รถกอล์ฟ ในการบรรทุกเครื่องเสียงหรือนำการแสดงสดขึ้นไปไว้บนรถ เช่นรถเข็นในสำหรับบรรทุกเครื่องเสียงดนตรีสดของวงกลองยาวอีสาน รถกอล์ฟใช้สำหรับบรรทุกเครื่องเสียงแบบเปิดซีดีหรือเทป ส่วนรถกอล์ฟจะใช้บรรทุกการแสดงสดในงานประเพณีประจำปี เช่น วงโปงลาง หมอลำกลอน ที่หน่วยงานจัดตกแต่งรถอย่างสวยงาม แล้วนำวงดนตรีพื้นบ้านและนักแสดงขึ้นไปเล่นบนรถแห่นำขบวน ปัจจุบันรถแห่ได้มีพัฒนาไปมากกว่านั้นในภาคบันเทิงชนบท จนกลายเป็นธุรกิจความบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่มีความนิยมอย่างกว้างขวางในภาคอีสาน รถแห่บางคันมีอุปกรณ์ครบเครื่อง ทั้งนักร้อง นักดนตรี แสง เสียง ตลอดจนเป็นเวทีแจ๊สเกิดให้กับศิลปินหน้าใหม่อยู่ตลอดเวลา โดยใช้สื่อออนไลน์ในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกด้วยการไลฟ์สดผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ซึ่งสามารถลำดับพัฒนาการของรถแห่ได้ดังนี้

1.1 ยุครถแห่แบบดั้งเดิม 2534-ปัจจุบัน

ลักษณะของการประสมวงกลองยาวของชาวอีสานแต่เดิม นิยมใช้กลองยาวตีแห่เป็นขบวนในงานบุญประเพณีหรืองานรื่นเริงต่างๆ เช่นงานแห่ เทียนเข้าพรรษา งานบวช งานบุญผะเหวด และงานอื่นๆ ที่ต้องการความครึกครื้น ซึ่งปรากฏกลองยาวอีสานให้เห็นทั่วไปตามวัดต่างๆ ที่มักมีประจำไว้เวลาถึงงานประเพณีจะได้นำออกมาตีบรรเลง โดยอาศัยญาติโยมที่มาในงานช่วยบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นๆ เช่น พิณ แคน กลองตุ้ม (กลองรำมะนา) และฉาบ (ฉ่าง) โดยปกติจะใช้กลองยาว 3 ใบ รำมะนา 1 ใบ และฉาบ 1 คู่ กลองยาวในแต่ละคณะจะเพิ่มจำนวนกลองยาวเป็น 5-10 ใบ ก็ได้ แต่รำมะนา นิยมใช้เพียงใบเดียว หรือบางที่อาจใช้ 2 ใบ และฉาบหากใช้ 2 คู่ นิยมใช้ฉาบเล็ก 1 คู่ ฉาบใหญ่ 1 คู่ (Chaichonphairote, 1986) ซึ่งแต่เดิมโบราณนั้นการตีกลองยาวจะตีในจังหวะพื้นบ้าน “เป็ด เป้ง ฮึม เป้ง เป็ด เป้ง เป้ง”, “เป็ด เป้ง เป้ง เป้ง เป็ด เป้ง ฮึม” ยังไม่ได้นำเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองได้มาเล่นประกอบ เนื่องจากเสียงกลองนั้นดังมากกลบเสียงเครื่องดนตรีชนิดอื่น (Wiwattanapattee, 1995) ในยุคนี้ยังไม่มีรถนำรถมาใช้ในการบรรทุกสิ่งของ แต่ใช้วิธีแบบโบราณคือจับกลุ่มเดินเล่นดนตรีแห่เป็นขบวนในงานบุญประเพณีรื่นเริง หรือในวาระโอกาสสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น ต่อมาในปี พ.ศ.2514 มีการพัฒนาปรับปรุงดนตรีพื้นบ้านให้เข้ากับยุคสมัย คณะเพชรพิณทอง นำโดยนพดล ดวงพร ได้มีการคิดค้นวิธีทำพิณเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าเหมือนกับกีตาร์ได้สำเร็จ และเริ่มเป็นที่แพร่หลายในสังคมอีสานนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 สืบมาจนถึงปัจจุบัน วงกลองยาวในภาคอีสานหลายวงเริ่มนำพิณไฟฟ้า และคีย์บอร์ด เข้ามาประยุกต์ใช้ในวงมากขึ้น และต้องมาพร้อมกับเครื่องขยายเสียง และจำเป็นต้องมีรถในการบรรทุกเครื่องใช้ไฟฟ้า มีการนำรถกอล์ฟ (รถเข็น) ซึ่งเป็นรถที่ใช้ในการบรรทุกทุกไม่มีเครื่องยนต์ต้องใช้คนเข็นหรือดันไปมา นำเครื่องขยายเสียงมาใส่ ขึ้นโครงสูงติดป้ายชื่อวง ประดับธงชาติ ธงสัญลักษณ์ประจำพระองค์ เช่น บางวงนำพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงมาประดับ จากนั้นมีวงกลองยาววงอื่นเริ่มทำเป็นแบบอย่างตามๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วงกลองยาว งานผ้าป่าสามัคคีบ้านหนองกุง ตำบลภูเงิน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ปี พ.ศ.2534 ที่มา : Samniang Leurmsai (1991)

วงกลองยาว เป็นวงที่มีในบางหมู่บ้าน เมื่อมีงานบุญประเพณีเกิดขึ้นในหมู่บ้าน จะมีการไปว่าจ้างวงกลองยาว จากหมู่บ้านอื่นหรือคณะที่มีชื่อเสียงมาบรรเลง ลักษณะการบรรเลงจะบรรเลงลายพื้นบ้าน เช่น ลายลำเพลิน ลายเตี้ย เป็นต้น บางหมู่บ้านก็ไปเช่าหรือว่าจ้างอุปกรณ์ขยายเสียงจากเครื่องหนังกลางแปลงมาเปิด หรือบางหมู่บ้านไม่มีงบประมาณในการไปว่าจ้างวงกลองยาวจะใช้รถพิกอปหรือรถแต๊กๆ บรรทุกเครื่องขยายเสียงแล้วเปิดเทปแท้ไปรอบหมู่บ้านแทน นอกจากนี้เวลา มีเทศกาลงานบุญประจำปีของทางจังหวัด หน่วยงานได้นำรถหกล้อหรือรถพิกอป มาตกแต่งเป็นรถบุปผชาติ ระดับประดับด้วยผ้า แล้วนำวงดนตรีและการแสดงพื้นบ้านขึ้นไปเล่นบนรถ เช่น วงโปงลาง หมอลำกลอน พบมากในประเพณีแห่เทียน เข้าพรรษา และประเพณีบุญบั้งไฟ ที่ใช้รถในการบรรทุกต้นเทียนและบรรทุกบั้งไฟ นอกจากงานบุญประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกัน มาในโอกาสต่างๆ แล้ว การใช้รถในการเปิดเสียงเพลงวิ่งไปตามหมู่บ้านยังปรากฏในอาชีพรถเร่ขายสินค้าเคลื่อนที่ รถโฆษณา เคลื่อนที่ที่ใช้เครื่องขยายเสียงไม่ว่าจะโฆษณาขายของ รับซื้อของเก่า ตลอดจนรถหาเสียงของผู้ลงสมัครสมาชิกทางการเมือง ที่เปิดเพลงวิ่งไปตามหมู่บ้าน (Duangchatom, 2022)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2539-ปัจจุบัน หลังจากที่อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ได้จัดงานออนซอนกลองยาว ชาวอำเภอวาปีและมีการประกวดประชันแข่งขัน ก็มีการบรรเลงกลองยาวแบบประยุกต์มากขึ้น โดยมีการนำพิณ คีย์บอร์ด กีตาร์เบสไฟฟ้า แซกโซโฟน หรือเครื่องดนตรีสากล อย่างอื่นเพิ่มเข้ามา ทำให้รูปแบบของวงกลองยาวเปลี่ยนไปอีกครั้ง (Champadaeng, 2018) เพลงที่ใช้ในวงกลองยาวอีสานดั้งเดิมผสมประยุกต์ จึงมีการจัดเรียง โดยลายต่างๆ แบ่งการบรรเลง เป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 บรรเลงในแบบดั้งเดิม เช่น ลายภูไท ลายเข็งบั้งไฟ ลายโปงลาง ลายมโหรี ลายลำเพลิน เป็นต้น และ ช่วงที่ 2 เป็นการบรรเลงประยุกต์ โดยบรรเลงเข้ากับเครื่องดนตรีสมัยใหม่ ถือเป็นการเล่นที่ทักษะของผู้บรรเลงเครื่องดนตรี กลุ่มดำเนินทำนอง มีการบรรเลงกระสวนจังหวะกลองต่างๆ บทเพลงที่นำมาใช้ขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้ฟังเป็นหลัก ซึ่งมีจังหวะและลีลาที่เร้าใจ กลองยาวอีสานและเครื่องกำกับจังหวะทำหน้าที่เพียงตีจังหวะหลักเท่านั้น โดยมีกลองชุดทำหน้าที่ บรรเลงแทน (Pruksasri, 2015) คณะกลองยาวในยุคปัจจุบัน ได้นำหลายๆ อย่างประยุกต์ เพื่อให้ดูทันสมัยขึ้น นั่นคือ นอกจาก การโซ่กลองเป็นจุดขายแล้ว ยังขายความบันเทิงรูปแบบอื่นๆ ด้วย เช่น ใช้พิณ แคน อีเล็กโทนบรรเลงประกอบ ใช้เครื่องขยาย เสียง เพื่อให้เสียงพิณ หรืออีเล็กโทนดังไกล มีขบวนนางรำ ฟ้อนประกอบขบวนแห่ มีเครื่องแต่งกายเป็นเอกลักษณ์และตกแต่ง รถสำหรับขบวนแห่แบบต่างๆ (Karin, 2019) การนำรถเข็น หรือรถซุก เขามาใช้บรรทุกเครื่องเสียงในวงกลองยาวนั้น สันนิษฐานว่าน่าจะเริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 หลังจากมีการพัฒนาพิณให้เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าเหมือนกับกีตาร์ได้สำเร็จ ในปี พ.ศ.2514 ซึ่งการใช้รถเข็นบรรทุกเครื่องปั่นไฟไปในขบวนแห่นั้นยังคงได้รับความนิยมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 ยุครถแห่แบบประยุกต์แบบเปิดหลังคา 2534-2551

เมื่อปีพุทธศักราช 2529 หมอลำกลอนได้พัฒนารูปแบบมาเป็นหมอลำกลอนประยุกต์ หรือ หมอลำชิง มีการนำ พิณไฟฟ้า คีย์บอร์ด กีตาร์ เบส แซกโซโฟน หรือเครื่องดนตรีสากลอย่างอื่นเข้ามาผสม มีจังหวะ ท่วงทำนอง ลีลาท่าฟ้อน ที่สนุกสนาน เริ่มเป็นที่รู้จักครั้งแรกที่จังหวัดขอนแก่น โดยมีแม่ครูราตรี ศรีวิไล เป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาหมอลำกลอนประยุกต์ จนกลายเป็นที่ชื่นชอบและมีชื่อเสียงโด่งดังในสังคมอีสานในขณะนั้น จนกระทั่งเริ่มแพร่หลายกระจายไปยังอำเภอต่างๆ ส่งผล ทำให้จังหวัดขอนแก่นมีชื่อเสียงเรื่องหมอลำชิงมาก เวลามีกงานประจำปีของทางจังหวัด ได้นำหมอลำชิงขึ้นไปเล่นบนรถพิกอป (รถกระบะ) รถอีแต๋น หรือรถหกล้อ พร้อมอุปกรณ์เครื่องปั่นไฟและเครื่องขยายเสียงต่างๆ เพลงที่นิยมเล่นกันจะเป็นเพลง กระแสนิยม เช่น เพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง หรือลูกทุ่งหมอลำที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น ซึ่งวงดนตรีวงแรกๆ ในจังหวัดขอนแก่นคือ วงมโหรีพิณ อีสานประยุกต์ (แม่เป็งสุริยา) บ้านหนองตาไก่ ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยนายสถิต ดวงขมทา ได้ชักชวนเพื่อนสมาชิกในหมู่บ้านที่เคยเป็นนักดนตรีเก่ามาร่วมวง โดยได้นำ กลองชุด กีตาร์ เบส พิณ คีย์บอร์ด เข้ามาผสมวง เล่นครั้งแรก ในงานบุญประเพณีในหมู่บ้าน โดยนำขึ้นรถแห่ไปรอบหมู่บ้าน จากนั้นวงมโหรีพิณอีสานประยุกต์ เริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในอำเภอชุมแพ ต่อมาได้มีการรับงานในเขตอำเภอใกล้เคียง และเริ่มมีชื่อเสียงไปตามจังหวัดต่างๆ ในภาคอีสาน บางคนไปทำงานต่างถิ่นพอลกลับมางานเทศกาลประจำปี และได้พบเห็นวงแม่เป็งสุริยา จึงมีการว่าจ้างไปแสดง ในภาคอื่นๆ (Duangchatom, 2022) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 (ซ้าย) วงแม่เป็งสุริยา จากอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เล่นในงานบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร
ปี พ.ศ.2535 (ขวา) แม่เป็งสุริยา ปี พ.ศ.2542 ที่มา : Duangchatom (2022)

วงแม่เป็งสุริยา ถือเป็นวงต้นๆ ในภาคอีสานที่มีการต่อยอดนำเอาดนตรีสดขึ้นไปเล่นบนรถจนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ส่วนแนวคิดในการนำเอาดนตรีสดขึ้นไปไว้บนรถนั้น ได้แบบอย่างมาจาก รูปแบบของวงดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่ในงานประเพณีของจังหวัดชัยภูมิ ที่มีทั้งดนตรีพื้นบ้านล้วนและที่ผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นบ้านกับเครื่องดนตรีสากลบางส่วน เช่น พิณ โปงลาง แคน โหวด กลองชุดสากล โดยในขบวนแห่จะเป็นแบบใช้รถพิกอัพ (กระบะ) หรือรถอีแต่นในการบรรทุก และมีวงดนตรีในจังหวัดต่างๆ เริ่มทำตามเป็นแบบอย่าง วงแม่เป็งสุริยามีชื่อเสียงถึงขีดสุดในช่วงปี พ.ศ.2536-2540 หลังจากวงดนตรีในช่วงนี้ได้เริ่มลดบทบาทลงเนื่องด้วยปัญหาสภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ต่อมารัฐบาลได้พยายามมีนโยบายให้เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ อันจะก่อให้เกิดการสร้างรายได้และก่อให้เกิดสถานะภาพความคล่องตัวทางการเงินและเศรษฐกิจของประเทศไปด้วย ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ.2542 กับช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ.2541 พบว่าครัวเรือนร้อยละ 52.4 มีรายได้ใกล้เคียงกัน ครัวเรือนร้อยละ 41.4 มีรายได้ลดลง และมีเพียงร้อยละ 6.2 มีรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มที่มีรายได้ลดลงเป็นสัดส่วนสูงคือ ผู้ดำเนินธุรกิจตนเองที่มีใช้เกษตร รองลงมาคือ คนงานเกษตร ผู้ถือครองทำการเกษตร (Office of the National Economics and Social Development Council, 1998) ในช่วงนี้รถแห่วงดนตรีสดเริ่มลดบทบาทลงเรื่อยๆ ส่งผลให้หลายวงเริ่มปิดตัวลง เช่นเดียวกันกับวงมโหรีพิณอีสานประยุกต์ (แม่เป็งสุริยา) บ้านหนองตาไ้ ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้ปิดตำนานลงในปี พ.ศ.2547 (Kawewittayaporn, 2022)

1.3 ยุครถประยุกต์แบบติดหลังคา 2551-2559

รถแห่ในยุคนี้ ถือเป็นยุคแห่งการพัฒนาไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งในยุคนี้รถแห่เริ่มกลับมามีบทบาทอีกครั้งหลังจากประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจช่วงปี พ.ศ.2547-2550 โดยค่อยๆ เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2551 เป็นต้นมา ในยุคนี้หมอลำซึ่งกลับมาชื่อเสียงอีกครั้งและเป็นที่ยอมรับมากในภาคอีสาน หมอลำซึ่งที่มีชื่อเสียงในเวลานั้นคือ หมอลำชาธาภรณ์ สมสุข หมอลำเด่นชัย วงศ์สามารถ และหมอลำบัวผัน ทั้งสี่ วงหมอลำซึ่งนอกจากจะเดินสายรับงานการแสดงแล้ว ยังให้บริการเช่าเครื่องเสียง เวที ไฟ แสงสี เวลาในงานบุญประเพณีในชุมชน ชาวบ้านมักจะไปเช่าอุปกรณ์เครื่องเสียงขนาดใหญ่จากวงหมอลำซึ่งที่กระจาย อยู่ตามอำเภอต่างๆ นำมาขึ้นรถและเปิดเพลงแห่ไปรอบหมู่บ้าน บทเพลงนี้ได้รับความนิยมในขณะนั้น เป็นเทปบันทึกเสียงการแสดงสดของหมอลำชาธาภรณ์ สมสุข หมอลำเด่นชัย วงศ์สามารถ และหมอลำบัวผัน ทั้งสี่ ซึ่งบทเพลงที่ร้องมีทั้งกลอนลำซึ่งยาว หรือบทเพลงจากศิลปินนักร้องที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น เช่น เฉลิมพล มาลาคำ ศิริพร อำไพพงษ์ จินตหรา พูนลาภ มนต์แคน แก่นคูณ ปอยฝ้าย มาลัยพร สมจิตร ป่อทอง และ ดอกรัก ดวงมาลา เป็นต้น วงหมอลำบางวงนอกจากจะรับงานแสดงหรือให้เช่าอุปกรณ์เครื่องเสียงเวทีแล้ว ยังมีการนำดนตรี สดขึ้นไปเล่นบนรถหกล้อรับงานตามบุญประเพณีสำคัญในชุมชน นอกจากนี้ยังมีผู้ให้บริการเช่าเครื่องเสียงเวทีพร้อมระบบแสงสีเสียงที่เปิดให้เจ้าภาพเช่า ตลอดจนรับงานแห่เครื่องเสียงในงานบุญต่างๆ โดยเฉพาะงานกฐิน งานแห่ภาค และงานบุญบั้งไฟ เป็นต้น โดยนำรถหกล้อหรือรถกระบะมาต่อโครงนำไม้มายกขึ้นเป็นสองชั้น ไม่มีหลังคา เช่นเดียววกับยุคที่สอง ต่อมาในปี พ.ศ.2553 เริ่มทยอยมีการมุงหลังคาบนชั้นสองของรถ แต่โครงสร้างทุกอย่างยังเหมือนเดิม (Duangchatom, 2022) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รถแห่ยุคในยุคเพื่อพู่ (ซ้าย) วงรุ่งสุริยา อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ปี พ.ศ.2551 ที่มา : Ban Phue (2008)
(ขวา) วงวีเชียรชาวด อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ปี พ.ศ.2553 ที่มา : Isan Heddy (2010)

หมอลำซึ่งในยุคนี้ เริ่มมีชื่อเสียงในด้านสื่อมากขึ้นและเริ่มรับงานแสดงสดบนรถแห่ ตามงานบุญประเพณีต่างๆ โดยอาศัยสื่อในการนำเสนอผลงานในการเป็นกลยุทธ์การสื่อสารของศิลปินเพื่อสร้างภาพลักษณ์และการได้รับการสนับสนุนจากสังคม ท่ามกลางสถานการณ์ทางการตลาดที่มีการแข่งขันสูง ทำให้ธุรกิจ สินค้าและบริการต่างๆ มุ่งเน้นไปในด้านการจัดหาช่องทางเพื่อส่งเสริมการตลาด การโฆษณา และประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้จัก ได้รับรู้ถึงคุณค่า โดยสื่อออนไลน์ที่เริ่มเป็นที่แพร่หลายในขณะนั้นคือ ยูทูบ (YouTube) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นเว็บไซต์สำหรับแชร์วิดีโอที่อัปโหลดโดยผู้ใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ศิลปินในเวลานั้นกลับมาเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้นอีกครั้งผ่านชื่อเสียงของศิลปินเอง การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเนื่องจากการขยายตัวของตลาด Smartphone และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วมากขึ้น ทำให้การเข้าถึงสื่อออนไลน์ทำได้ง่ายขึ้น จะเห็นว่าข่าวสารและวิดีโอมักถูกเผยแพร่โดยวิธีการแชร์ผ่านทางช่องทางออนไลน์เป็นจำนวนมาก ทำให้คนได้เห็นภาพกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรถแห่มากขึ้น เช่น วิดีโอแสดงสัปดาห์การเต้นและภาพบรรยากาศการแห่ขบวนในงานประเพณี โดยเฉพาะ งานแห่ภาค และงานกลอง ส่งผลให้ศิลปินวงดนตรี เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงตามมา

รถแห่ในยุคนี้ มีบทบาทสำคัญในการแจ้งเกิดศิลปินหน้าใหม่หลายคน ศิลปินบางคนเป็นนักร้องหมอลำอยู่แล้วแต่มาโด่งดังเพราะรถแห่ ทั้งจากการร้องเพลงตนเองหรือบทเพลงจากศิลปินที่มีชื่อเสียงคนอื่น เช่น เพลงธนาकरน้ำตา เมียหัวจี่หอย มันต้องถอน คนบ้านเดียวกัน เป็นต้น ตลอดจนนำเอาบทเพลงเก่ามาปรับเปลี่ยนดนตรี หรือนำมาทำเป็นสไตล์ใหม่เพื่อตอบโจทย์กระแสความนิยม บางรายมีค่ายเพลงติดต่อให้ไปร่วมสังกัด บางกลุ่ม บางคน หรือบางวง ไม่ได้เข้าร่วมเซ็นสัญญา กับสังกัดค่ายเพลงใด แต่ได้รับการกล่าวขานบนโลกออนไลน์เป็นระยะๆ หรืออาจมีกลุ่มแฟนคลับเป็นของตัวเอง จนกระทั่งสามารถสร้างค่ายเพลงรถแห่อิสระเป็นของตนเองได้ โดยใช้ช่องทางยูทูบและเฟซบุ๊ก ในการเป็นสื่อกลางให้สังคมติดตามเพียงแค่ว่าศิลปินวิดีโอโซวบทเพลงหรือสร้างสรรค์คอนเทนต์ไหนเป็นที่น่าสนใจผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งบทเพลงที่มีชื่อเสียงโด่งดังที่รถแห่นำมาร้อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2551-2559 ดังตัวอย่างรายการเพลงดังในแต่ละช่วงปี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างเพลงดังรถแห่ในช่วง ปี พ.ศ.2551-2559

ตัวอย่างเพลงดังรถแห่ในช่วง ปี พ.ศ.2551-2559		
ปี พ.ศ.	ชื่อเพลง	ศิลปิน
2551	- เมียหัว - คนบ้านเดียวกัน - จี่หอย - มันต้องถอน	- ร็อบคอนซอน - ไผ่ พงศธร - พี สะเดิด - ปอยฝ้าย มาลัยพร
2552	- ธนาकरน้ำตา	- จินตหรา พูนลาภ
2553	- ลูกเทวดา - สกาวไรตี้ - ชมรมคนผิวผลอก	- สนั่นก สิงห์มาตร ฮาร์ สยาม - มอค่า การ์เดน - สาวมาด เมกะแดนซ์
2554	- เกี่ยวข้าวดออรอแฟน - กินตับ - มั๊กแล้วครับ	- นกน้อย อุไรพร (Cover) - เทีง เลิศเท็ง - ปอยฝ้าย มาลัยพร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวอย่างเพลงดังรถแห่ในช่วง ปี พ.ศ.2551-2559		
ปี พ.ศ.	ชื่อเพลง	ศิลปิน
2555	- รักบ่าวอีสานใต้ - ขอใจเธอแลกเบอร์โทร	- จิตตรา พูนลาภ - หญิงลี ศรีจุมพล
2556	- สาวเลยยังรอ	- สาวแอ้ เจติยา
2557	- ผัวไผ่ - เทิ่งใหญ่เทิ่งยาว	- เพรวพราว แสงทอง - ดาหลา ัญญาพร
2558	- ผัวเปลอแล้วเจอกัน - น้องตื่นควาย	- บัวผัน ทั้งโส - มดแดง จิราพร
2559	- ใจซู้ที่คำชะโนด - กะเทยเล่นไม้ - ว่าลิเซาเหล่า - ผู้บ่าวขาดแคลนแฟนเขาก็ได้ - น้องตื่นควาย - ผู้สาวขาลေး	- จิตตรา พูนลาภ - เพรวพราว แสงทอง - ปอยฝ้าย มาลัยพร - ออม อภิสรา - มดแดง จิราพร - ลำไย ไททองคำ

1.4 ยุครถแห่แบบสมัยนิยม 2560 - ปัจจุบัน

ในยุคนี้ รูปแบบของตัวรถแห่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน คือตัวรถถูกออกแบบให้เป็นโครงเดียวกันหมด คือการดัดแปลงรถกระบะหรือรถบรรทุก หักล้อขึ้นไป ทำเป็นเวที ติดเครื่องขยายเสียงแบบเวทีคอนเสิร์ต พร้อมแสง สี เสียง รอบคันรถ มีหลังคากันฝน โดยมูลค่าในการตกแต่งในปัจจุบันคันละประมาณ 5 แสน ถึง 1 ล้านบาท ใช้หม้อแปลงไฟฟ้า ขนาดใหญ่ติดตั้งที่ตัวท้ายรถเพื่อเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้า การแก้ไขดัดแปลงตัวรถที่ส่งผลต่อความมั่นคงแข็งแรงของตัวรถ จะต้องได้รับอนุญาตจากกรมการขนส่งทางบกทุกครั้ง ส่วนการติดตั้งอุปกรณ์แต่งรถ ขนาดและตำแหน่งในการติดตั้งอุปกรณ์ ต่างๆ ต้องเหมาะสมและมีความปลอดภัยในการทำงานบนท้องถนนอีกด้วย รถแห่ในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคแห่งการพัฒนาขั้นล่าสุด ทั้งทางด้านเทคนิค แสง เสียง และเป็นยุคที่ศิลปินอิสระและจำนวนรถแห่ท้องถิ่นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในยุคนี้การถ่ายทอดสด ผ่านสังคมออนไลน์ (ไลฟ์สด) เริ่มมาแรงนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นยูทูป (YouTube) และเฟซบุ๊ก (Facebook) ยังเป็นเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่วิดีโอแบบถ่ายทอดสดเพื่อให้ผู้ติดตามสามารถเข้ามาชมรับชมตลอดจนมีส่วนร่วมกับการถ่ายทอดภาพและเสียงได้แบบ Real Time ผ่านการแสดงความคิดเห็น และผู้ไลฟ์สดเองยังสามารถโต้ตอบ กลับไปยังผู้ติดตามและผู้แสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งเป็นการสื่อสาร ที่ผู้ส่งและผู้รับข่าวสาร สามารถโต้ตอบ กันได้ในสื่อกลาง เดียวกัน การสื่อสารรูปแบบนี้ เรียกว่า Duplex (Sombuttip, 2000) ด้านการจัดการแนวเพลง นักดนตรีและนักร้องสามารถ เล่นได้ทุกแนวเพลงไม่จำกัด เช่น เพลงแดนซ์ หมอลำ สตริง กันตรึม และสามารถปรับเปลี่ยนไปพร้อมกับกระแสสังคมออนไลน์ ตลอดเวลา ทั้งบทเพลงใหม่ และบทเพลงกระแสนิยมที่มาจากสื่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ

พัฒนาการของรถแห่ในภาคอีสานนั้น จึงเกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานของคนในท้องถิ่นตามกระแสความนิยมและ บริบททางสังคมที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยนั้นๆ เริ่มจากการหาวัสดุหรืออุปกรณ์ที่หาได้ไม่ยากภายในชุมชน นำมาดัดแปลง แก้ไขเพื่อใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการและแบ่งเบาภาระด้าน กำลังคน เช่น ในยุคแรกมีการใช้รถเข็น หรือ รถตุ๊ก ที่หาได้ตามท้องถิ่นนำมาบรรทุกอุปกรณ์เครื่องเสียง ตลอดจนใช้รถแต๊กๆ รถอีแต๋น รถกระบะ และรถหกล้อมาตามลำดับ ซึ่งแต่ละยุคมีการดัดแปลง การจัดการ รูปแบบ วิธีการใช้ การผลิต ที่สะดวก รวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมได้อย่างเพียงพอ เหล่านี้จึงจัดเป็นผลงานที่เกิด จากการรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่เดิมมาสังเคราะห์สร้างสรรค์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ หมุนเวียนผลิตซ้ำจนทำให้เกิดความ แตกต่างในรูปแบบแนวคิดที่ไม่หยุดนิ่ง ด้านการนำเสนอแนวเพลงนั้น ในแต่ละยุคจะยึดบทเพลงที่เป็นกระแสนิยมในขณะนั้น รวมทั้งนำบทเพลงเก่าที่เคยมีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยมในครั้งอดีตมาถ่ายทอด โดยเฉพาะในยุคที่สามมาจนถึงปัจจุบัน มีการนำบทเพลงมาดัดแปลงจังหวะ อารมณ์ ให้สนุกสนานเร้าใจ ตามอย่างหมอลำซึ่ง เพื่อสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ชม ขณะรับชมการแสดง ตลอดจนนำเอาแนวคิดและวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาผสม เช่น มาจากสื่อบันเทิงในแขนงต่างๆ ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ ผสมผสานกับจินตนาการและประสบการณ์ของนักดนตรีและนักร้อง เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบให้เกิด ความแปลกใหม่เหล่านี้จึงส่งผลทำให้สังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจมีความเสี่ยงที่จะเลิกใช้วัฒนธรรมรถแห่เดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งของเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนาให้เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีอยู่เสมอ ดังตารางแสดงการพัฒนาการของรถแห่ในแต่ละยุคสมัยดังนี้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พัฒนาการและเพลงนิยมของรถแห่ในแต่ละยุคสมัย

พัฒนาการและเพลงนิยมของรถแห่ในแต่ละยุคสมัย			
ยุครถแห่แบบดั้งเดิม 2516-ปัจจุบัน	ยุครถแห่แบบประยุกต์ แบบเปิดหลังคา 2534-2550	ยุครถประยุกต์แบบติดหลังคา 2551-2559	รถแห่แบบสมัยนิยม 2560-ปัจจุบัน
			
เสียง		หลังคาเช่น เดียวกันกับ ยุคที่สอง ต่อมาในปี พ.ศ.2553 เริ่มทยอย มุงหลังคาบนชั้นสองของรถ ติดไฟแสงสี	คอนเสิร์ต พร้อมแสง สี เสียง รอบคันรถ มีหลังคา กันฝน ตัวรถออกแบบเป็น โครง เดียวกันหมด
บรรเลงเพลงพื้นบ้าน เช่น ลำเพลิน ลำเต้ย ปัจจุบันมีการประยุกต์ร่วมกับเพลงสมัยนิยม	บรรเลงเพลงพื้นบ้าน เช่น ลำเพลิน ลำเต้ย สลับกับเพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง หรือลูกทุ่งหมอลำที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น	บรรเลงเพลงพื้นบ้าน เช่น ลำเพลิน ลำเต้ย สลับกับเพลงลูกทุ่ง สตริง หรือเพลงที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น	บรรเลงเพลงแดนซ์ หมอลำ สตริง กันตรึม ที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น

ที่มา : (ภาพจากซ้ายไปขวา) Leurmsai, (1991); Duangchatoma, (2022); Somsak, (2022); Rung, (2022)

2. รถแห่กับกระแสความต้องการทางสังคม

การใช้ดนตรีประกอบขบวนแห่ของประเพณีอีสานปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนไปจากเดิมมาก เนื่องจากพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคในยุคนี้เกิดจากเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งวิวัฒนาการทางสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้น ในขณะที่โลกแคบลงด้วยอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ตามทันกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง รถแห่จึงต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางและกระแสความนิยม รถแห่บางคัน มีอุปกรณ์ครบเครื่อง ทั้งนักร้อง นักดนตรี เวที แสง เสียง ตลอดจนมีทางเครื่องในรถแห่ด้วย และเกือบทุกสำนักต่างมีแฟนเพจและมีช่องทางในการติดตามเป็นของตนเอง เพื่อสื่อสารกับแฟนคลับ และไม่จำเป็นต้องสังกัด ค่ายเพลง เพียงแค่ใช้ช่องทางออนไลน์ ก็สามารถทำให้ธุรกิจบันเทิงประเภทนี้เติบโตและสร้างรายต่อปีได้จำนวนมหาศาล โดยถูกกระตุ้นด้วยปัจจัยเชิงรุกที่ดึงดูดรถแห่เข้าสู่โอกาสและช่องทางใหม่ๆ ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ส่วนผู้บริโภคจะมองเห็นความคุ้มค่าด้านเวลาและงบประมาณในการว่าจ้างเป็นสิ่งสำคัญ วัยรุ่นและผู้ใหญ่ในชุมชนจะมุ่งเน้นไปที่ “ความต้องการ (Needs)” มากกว่า “แค่ต้องการ (Want)” ดังนั้นรถแห่จึงเป็นปรากฏการณ์ความนิยมของสังคมอีสานยุคใหม่ ที่ต้องการชี้ให้เห็นว่ามีความแตกต่างจากการแห่แบบประเพณีนิยมอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งรถแห่ นอกจากจะเป็นผลผลิตเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมอีสานที่สะท้อนลักษณะทางสังคมและความเป็นตัวตนของคนอีสานได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้าน ทัศนคติ รสนิยม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างครบถ้วน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 วัฒนธรรมรถแห่ บ้านหนองแวงคำ ตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
ปี พ.ศ.2562 ที่มา : P-ONE Live Show

3. ธุรกิจรถแห่กับสภาพเศรษฐกิจในภาคอีสาน

ปัจจุบันรถแห่ ถือเป็นธุรกิจความบันเทิงรูปแบบใหม่ ที่ได้รับความนิยมสูงในภาคอีสาน หลายพื้นที่มีรถแห่เพิ่มขึ้น ประกอบกับรถแห่ราคาต่ำไม่สูง เล่นมีเวลา การแสดงครบรส จึงทำให้ได้รับความนิยมมาก โดยธุรกิจนี้ยังสร้างรายได้ให้กับหลายส่วน ทั้งนักร้อง นักดนตรี คนขับรถ ตลอดจนพ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่นได้นำสินค้าออกมาขาย และการเพิ่มขึ้นของรถแห่ เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในภาคอีสานมีมากกว่า 2,000 คัน ส่งผลให้ธุรกิจจู่ต่อรถสร้างรายได้มากขึ้น (Suwanakorn, 2020) ในช่วง ปี พ.ศ.2560-2562 เป็นยุคที่ธุรกิจรถแห่เฟื่องฟูอย่างมาก ในแต่ละเดือนมีงานไม่ต่ำกว่า 20 งาน บางวันมีถึงมากกว่าสองงาน โดยเฉพาะงานบวชนาค และงานบุญรีนึ่งต่างๆ ส่งผลทำให้ศิลปินนักร้อง นักดนตรี รวมทั้งทีมงานรถแห่ มีรายได้จากธุรกิจรถแห่เพิ่มสูงขึ้น อย่างเช่น ธุรกิจรถแห่ค่ายสุขเจริญชาวด อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี มีประเภทการให้บริการที่หลากหลาย หลายราคา ผู้ว่าจ้างสามารถใช้บริการได้ตามความต้องการ เช่น ให้บริการเช่าเครื่องเสียงในงาน เริ่มต้น 4,000 บาท, รถแห่เปิดชาวด ชุดเล็ก 6,000 บาท ชุดใหญ่ 10,000 บาท, รถแห่ดนตรีสด ชุดเล็ก 10,000 บาท ชุดใหญ่ 17,000 บาท, หมอลำคอมมิโเล็คโทน ชุดเล็ก 10,000 บาท ชุดใหญ่ 15,000 บาท (โปรแกรมคาราโอเกะ มีนักร้อง ทางเครื่องเวที้และเครื่องเสียง), หมอลำดนตรีสด ชุดเล็ก 18,000 บาท ชุดใหญ่ 25,000 บาท (Sukcharoen, 2022) ความสำเร็จและกระแสตอบรับของรถแห่นี้ นอกจากจะสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังต้องแลกมาด้วยเม็ดเงินลงทุนที่สูง ซึ่งมูลค่าในการตกแต่งรถแห่ในปัจจุบันตกคร่าวๆ คันละประมาณ 500,000-1,000,000 บาท ใช้หม้อแปลงไฟฟ้าขนาดใหญ่ติดตั้งที่ตัวท้ายรถเพื่อเป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้า ไม่รวมอุปกรณ์เทคนิคแสง สี เสียง และเครื่องดนตรีอื่นๆ

การจัดงานมหรสพที่ใช้รถแห่ดนตรีสด ผู้จัดมหรสพจะต้องดำเนินการยื่นขอคำขออนุญาตทาง การโฆษณา โดยใช้เครื่องเสียงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยในเขตเทศบาลให้ยื่นต่อสำนักงานเทศบาลโดยมีนายกเทศมนตรีเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนนอกเขตเทศบาลให้ยื่นต่อที่ว่าการอำเภอ ตลอดจนขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัยก่อนทำการแสดง เวลาทำการแสดงนั้นมักใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง โดยสามารถรับงานได้ทั้งกลางวันและกลางคืน ยกเว้น รถแห่ดนตรีสดที่มีนักร้องตั้งราคาต่ำจะขยับเป็น 25,000 บาท (Komchadluek, 2020) การรับงานรถแห่ไปจนถึงเข้าพรรษา หลังจากเข้าพรรษาเป็นต้นไปจะเป็นช่วงหน้าฝน ก็ไม่สามารถทำการแสดงได้เช่นเดียวกับคณะหมอลำ และจะเริ่มทำการแสดงอีกครั้งเมื่อถึงเทศกาลออกพรรษา นอกจากนี้วัฒนธรรม รถแห่และธุรกิจรถแห่ในภาคอีสานยังขยายอิทธิพลไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อย่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในเขตพื้นที่ภาคกลางและภาคใต้ของลาว ซึ่งประเทศไทยกับประเทศลาวนั้นมีลักษณะทางสังคมที่คล้ายคลึงกันในแง่ของประชากรและพฤติกรรมในการรับสื่อ ส่งผลให้เกิดการไหลของกระแสความนิยมข้ามพรมแดน (Cross-border Data Flows) มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันการเติบโตของธุรกิจท้องถิ่นและกระแสการค้าเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล

4. วิถีทางสังคมกับการปรับตัวของธุรกิจรถแห่

พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รถแห่กลายเป็นสิ่งใหม่ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมอีสาน โดยถูกนำมาปรับใช้สังคมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะงานบุญประเพณีรีนึ่งหรือในวาระโอกาสสำคัญที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น อันเป็นธรรมเนียมประเพณีที่คนในสังคมยึดมั่นและปฏิบัติตามในแต่ละเดือน เช่น งานบุญผะเหวด บุญสงกรานต์

บุญบังไฟ บุญเข้าพรรษา งานบวช บุญออกพรรษา และบุญกฐิน เป็นต้น โดยรถส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือสร้างเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ขึ้น อันเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารผ่านสื่ออย่างเฟซบุ๊ก โดยใช้ชื่อว่า “ชมรมรถแห่แห่งประเทศไทย” ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการติดต่อประสานงานการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และการช่วยเหลือสมาชิก รถแห่แต่ละค่ายจะมีช่องทางออนไลน์เป็นของตนเอง เช่น ยูทูบ เฟซบุ๊ก เพื่อขณะที่ทีมงานนักดนตรีหรือนักร้องประจำรถแห่จะสวมใส่ชุดที่มีสัญลักษณ์ของรถแห่คนนั้นๆ เช่น ชื่อรถแห่ หรือสัญลักษณ์ของรถแห่ เพื่อเป็นการสร้างภาพตัวตนและสร้างกระแสนิยมให้กับรถแห่ (Komchadluek, 2020) รถแห่ในปัจจุบันและวงกลองยาวแบบดั้งเดิม ยังคงวิถีของการดำรงชีวิตเพื่อรับใช้สังคมในด้าน ประเพณี ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ที่คนในสังคมได้ สังคมและสร้างสรรค์ขึ้นมา และถ้าหากมองเห็นและเข้าใจจะสามารถยอมรับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง และเป็นการยอมรับบนมุมมองและวิถีทางที่แสดงออกว่าตนเองรับได้และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่อยู่เสมอ

ธุรกิจรถแห่ได้รับผลกระทบเนื่องจากสถานการณ์วิกฤติการระบาดของโควิด-19 นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 เป็นต้นมา ทำให้ธุรกิจรถแห่หรือธุรกิจบันเทิงรูปแบบต่างๆ ต้องหยุดดำเนินการชั่วคราวหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบและช่องทางการให้บริการตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ภาคธุรกิจบันเทิงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ และพฤติกรรมความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภคในช่วงเวลาที่มีการดำเนินธุรกิจยังไม่สามารถกลับสู่ภาวะปกติได้ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่มีความเปราะบางจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์การระบาดของโรค ทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคมีแนวโน้มหดตัวลงตาม ในขณะที่เวทีการแข่งขันในธุรกิจก็เข้มข้นขึ้นจากการที่ผู้ประกอบการต้องเร่งปรับตัวอย่างก้าวกระโดดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้ตามสถานการณ์ บางค่ายใหญ่ๆ ที่มีชื่อเสียงและมีฐานแฟนคลับเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องพลิกวิกฤติและต้องการปรับตัวให้เชื่อมโยงกับกลุ่มผู้สนับสนุนอยู่ตลอดเวลา โดยใช้สื่อดิจิทัลใช้ช่องทางออนไลน์ในการสื่อสารนำเสนอคอนเทนต์ที่หลากหลายให้กับกลุ่มผู้สนับสนุน เช่น การสร้างคอนเทนต์สั้นๆ หรือการเปิดกลุ่ม เฟซบุ๊กโดยทำการแสดงดนตรีสดแบบกลุ่มสมาชิกและทำการขายบัตรเข้าชมออนไลน์ เพื่อให้สมาชิกหรือฐานแฟนคลับเข้ารับชมและสนับสนุนตลอดจนมีส่วนร่วมกับการถ่ายทอดภาพและเสียงผ่านการแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ยังใช้ช่องทางอื่นๆ ในการประชาสัมพันธ์ตัวตน เช่น ตี๊กต็อก (TikTok) ที่กลายเป็นแพลตฟอร์มใหม่ที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มของคนรุ่นใหม่ขึ้นมา

ปัจจุบันภาครัฐได้มีมาตรการผ่อนคลายนโยบายกิจกรรมต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกิจการรถแห่เป็นจำนวนมาก ทำให้แนวทางวิถีปฏิบัติทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม งานประเพณีที่เกิดขึ้นภายในสังคมจากที่ศรีครึ้น ก็แปรสภาพเป็นเงียบเหงา ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถที่จะแบกรับภาระได้ต้องขายรถแห่ทิ้งแล้วปิดกิจการ บางรายถูกยึดรถแห่เพราะไม่มีเงินในการส่งค่างวดและไม่มีรายได้ในการเลี้ยงดูครอบครัว ต้องเลิกจ้างคนงานในพื้นที่ จึงส่งผลกระทบต่อตลาดงานทั้งระบบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Manager Online, 2021) อย่างไรก็ตาม หลังจากสถานการณ์โควิดจากทั่วโลกเริ่มลดลง ความสนุกสนานศรีครึ้นและความบันเทิงในวัฒนธรรมอีสาน ก็กลับมาผงาดขึ้นอีกครั้ง ภายหลังจากผ่อนคลายนโยบายควบคุมโควิด-19 รัฐบาลได้ประกาศเปิดประเทศเต็มรูปแบบกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในประเทศส่งผลให้ธุรกิจรถแห่กลับมารับใช้สังคมอีสานเหมือนที่เคยเป็น รถแห่จึงเป็นนวัตกรรมผลงานสร้างสรรค์ที่คนอีสานมีเป้าหมายในการนำมาใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ประเพณี ศาสนา และการบันเทิง นอกจากนี้ วัฒนธรรมรถแห่ยังมีคุณค่าต่อจิตใจและเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มคนภายในสังคม ให้เกิดการผสมผสานความรักและความสามัคคีขึ้น ซึ่งกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คนในสังคมอีสานจะต้องสืบทอดอัตลักษณ์และพัฒนาให้คงอยู่สืบต่อไป

บทสรุป

รถแห่ คือ ชื่อที่ใช้เรียกรถในการบรรทุกเครื่องดนตรีหรือการแสดงบนรถในภาคอีสาน โดยรูปแบบอาจจะมี ความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมในแต่ละยุคสมัย สามารถลำดับพัฒนาการของรถแห่ได้ในวัฒนธรรมอีสานออกเป็น 4 ยุค คือ 1) ยุครถแห่แบบดั้งเดิม มีการคิดค้นวิธีทำพิณเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าเหมือนกับกีตาร์ได้สำเร็จ วงกลองยาวในภาคอีสานหลายวงเริ่มนำพิณไฟฟ้า และคีย์บอร์ด เข้ามาประยุกต์ โดยใช้รถเข็น หรือรถซูกในการบรรทุกหม้อไฟและอุปกรณ์เครื่องขยายเสียง บรรเลงเพลงพื้นบ้าน เช่น ลำเพลิน ลำเต้ย ปัจจุบันมีการประยุกต์ร่วมกับเพลงสมัยนิยม 2) ยุครถแห่แบบประยุกต์แบบเปิดหลังคา ยุคนี้หม้อล้ากลอนได้พัฒนารูปแบบมาเป็นหม้อล้ากลอนประยุกต์ หรือ หม้อล้าชิง จนกลายเป็นที่ชื่นชอบและมีชื่อเสียงโด่งดังในขณะนั้น ได้มีการนำหม้อล้าชิง ขึ้นไปเล่นบนรถพิคอัพ รถอีแต่น หรืออุปกรณ์เครื่องปั่นไฟ

และเครื่องขยายเสียงต่างๆ มีการนำกลองชุด กีตาร์ เบส พิณ คีย์บอร์ด เข้ามาผสม บทเพลงที่นิยมเล่นกันจะเป็นลำเพลิน ลำเต้ย สลับกับเพลงลูกทุ่งกระแสนิยม เพลงสตริง หรือลูกทุ่งหมอลำที่มีชื่อเสียง ใช้รถอีแต่น รถกระบะ รถหกล้อในการบรรทุกเครื่องดนตรีสด 3) ยุครถประยุกต์แบบติดหลังคา ยุคนี้ถือเป็นยุคแห่งการพัฒนาไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งในยุคนี้หมอลำซึ่งกลับมาที่มีชื่อเสียงอีกครั้งเวลาว่างงานบุญประเพณีในชุมชน ชาวบ้านจะไปเช่าอุปกรณ์เครื่องเสียงขนาดใหญ่จากวงหมอลำซึ่ง นำมาขึ้นรถและเปิดเพลงแห่ไปรอบหมู่บ้าน และบทเพลงนี้ได้รับความนิยมในขณะนั้น เป็นเทปบันทึกเสียง การแสดงสดของวงหมอลำซึ่งชื่อดัง ซึ่งบทเพลงที่ร้อง มีทั้งกลอนลำซึ่งห่วยๆ หรือบทเพลงจากศิลปินนักร้องที่มีชื่อเสียงทั่วไป

วงหมอลำบางวงนอกจากจะรับงานแสดงหรือให้เช่าอุปกรณ์เครื่องเสียงเวทีแล้ว ยังมีการนำดนตรี สดขึ้นไปเล่นบนรถหกล้อรับงานตามบุญประเพณีสำคัญในชุมชน นอกจากนี้ยังมีผู้ให้บริการเช่าเครื่องเสียงเวทีพร้อมระบบแสงสีเสียงที่เปิดให้เจ้าภาพเช่า ตลอดจนรับงานแห่เครื่องเสียงในงานบุญต่างๆ โดยนำรถหกล้อหรือรถกระบะมาต่อโครงนำไม้มายกขึ้นเป็นสองชั้นไม่มีหลังคา เช่นเดียวกับกับยุคที่สอง ต่อมาในปี พ.ศ.2553 เริ่มทยอยมุงหลังคาบนชั้นสองของรถ ติดไฟแสงสี บรรเลงเพลงพื้นบ้าน เช่นลำเพลิน ลำเต้ย สลับกับเพลงลูกทุ่ง เพลงสตริง หรือลูกทุ่งหมอลำที่มีชื่อเสียง 4) รถแห่แบบสมัยนิยม ในยุคนี้รูปแบบของตัวรถแห่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน คือตัวรถถูกออกแบบให้เป็นโครงเดียวกันหมด คือการตัดแปลงรถกระบะหรือรถบรรทุก หกล้อขึ้นไป ทำเป็นเวที ติดเครื่องขยายเสียงแบบเวทีคอนเสิร์ต พร้อมแสง สี เสียง รอบคันรถ มีหลังคา กันฝน ซึ่งรถแห่ในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคแห่งการพัฒนาขั้นล่าสุด ทั้งทางด้าน เทคนิค แสง เสียง และเป็นยุคที่ศิลปินอิสระและจำนวนรถแห่ท้องถิ่นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในยุคนี้การถ่ายทอดสดผ่านสังคมออนไลน์ (ไลฟ์ สด) เริ่มมาแรงนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2560 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นยูทูป (You Tube) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) ใช้รถหกล้อขึ้นไป ทำเป็นเวที ติดเครื่องขยายเสียงแบบเวทีคอนเสิร์ต พร้อมแสง สี เสียง รอบคันรถ มีหลังคา กันฝน ตัวรถออกแบบเป็นโครงเดียวกันหมด บรรเลงเพลงแดนซ์ หมอลำ สตริง กันตรึม ที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น

วัฒนธรรมการแห่ เป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับงานบุญประเพณีอีสาน โดยมีหลักฐานภาพวาดวงกลองยาวที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน บนจิตรกรรมฝาผนังในวิหาร หรือสิม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นเวลานาน เรียกว่า “สูปแต่ม” ที่สะท้อนเรื่องราวของผู้คนระหว่างดนตรีกับการแสดงพื้นบ้านมาอย่างยาวนาน วัฒนธรรมรถแห่ดนตรีสดในปัจจุบัน ที่ปรากฏในพื้นที่ภาคอีสานของประเทศไทยมีรูปแบบที่คล้ายกันกับ Techno Parade เป็นมหรสพเคลื่อนที่ในประเทศตะวันตก ที่มีวงดนตรีอยู่ด้านบนของรถพ่วงสองชั้นสีแดง พบมากในเทศกาล Tulip Time Festival ช่วงเดือนพฤศจิกายน รัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจุดร่วมกันคือ Petoskey Steel Drum Band เป็นวงดนตรีท้องถิ่นของรัฐ ผู้แสดงใส่เสื้อเชิ้ตขาวยว ตีกลองผสมผสานกับเพลงร่วมสมัยและเสียงร้องที่นำตื่นเต้น ซึ่งรูปแบบของวงดนตรีประเภทนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ในปี 1997 แต่อิทธิพลทางสังคมนะหว่างรถแห่ตะวันตกและรถแห่ในภาคอีสานของไทยนั้นมีความแตกต่างกันจากรถแห่ตะวันตกที่ใช้ในกิจกรรมเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก แต่รถแห่ในภาคอีสานของไทยนั้น ยังถูกนำมาใช้เกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นโดยใช้เสียงดนตรีเข้ามามีส่วนร่วมทำให้กิจกรรมทางวัฒนธรรมมีความสนุกสนาน และเป็นวิถีที่ผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคนอีสานที่ยึดถือเป็นแบบแผนปฏิบัติมาอย่างยาวนาน ในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง

การปรับตัวและต่อรองของรถแห่กับสภาวะทางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนไปท่ามกลางข้อจำกัดด้านเงินและสถานที่ในยุคอีสานเปลี่ยนผ่านนั้น จะเห็นได้ว่าวงมหรสพขนาดใหญ่ที่นำมาเฉลิมฉลองในวาระโอกาสพิเศษต่างๆ ในอดีตนั้น เจ้าภาพที่จ้างมามักจะมิฐานะทางการเงินที่ดี แต่ปัจจุบันสังคมอีสานสามารถเข้าถึงวงดนตรีที่มีลักษณะเป็นวงที่ร้องสด มีแดนเซอร์ และมีราคาที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย รถแห่จึงเป็นเสมือนการย่อส่วนของวงหมอลำเนื่องจากมีแนวทางการปฏิบัติที่คล้ายกัน ยิ่งในยุคปัจจุบันที่วงหมอลำขนาดใหญ่ต้องแบกรับความเสี่ยงที่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งการการบริหารจัดการคนและอุปกรณ์จำนวนมาก การที่รถแห่แบบประยุกต์เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น จึงเป็นการสลายความเป็นศูนย์กลางของวงหมอลำขนาดใหญ่ ทำให้นักดนตรี นักร้องและเครือข่ายเจ้าของรถแห่ประยุกต์สามารถปรับตัวกลายมาเป็นผู้ประกอบการรายย่อยในลักษณะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ที่แบกรับความเสี่ยงน้อยลง และสามารถปรับตัวได้รวดเร็ว เมื่อเกิดการพลิกผันทางเศรษฐกิจการเมืองที่คาดเดาได้ยากในยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านของสังคมไทยในทุกวันนี้ ทำให้รูปแบบการแห่ดั้งเดิมอาจถูกครอบงำหรือถูกบดบังจากกระแสวัฒนธรรมที่กำลังเคลื่อนไหว แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่นิยมการแห่แบบดั้งเดิมอยู่บ้าง แต่ถ้าหากมองในด้านการปรับตัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และทัศนคติของคนในสังคม เป็นตัวสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค สะท้อนความเข้าใจในมิติการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่ เกี่ยวกับความคาดหวัง ค่านิยม อุดมคติ โอกาส และคุณค่าทางสังคมที่เป็นตัวบ่งบอกถึงสิ่งพื้นฐานในการกำหนดความต้องการของคนในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากค่านิยมของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากทางภาครัฐ ควรหาแนวทางส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรถแห่สามารถนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพัฒนาให้เชื่อมโยงสอดคล้องกับนโยบายของประเทศ ที่มุ่งส่งเสริมวัฒนธรรม 5 F ที่เป็น Soft Power ของไทยให้กลายเป็นสินค้าส่งออกทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1. อาหาร (Food) 2. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) 3. การออกแบบแฟชั่นไทย (Fashion) 4. ศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย (Fighting) และ 5. เทศกาลประเพณีไทย (Festival) โดยเฉพาะการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิง การเผยแพร่และส่งออกวัฒนธรรมจึงไม่ใช่แค่การสร้างค่านิยมและไม่ใช่เพื่อการเผยแพร่ค่านิยมกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งสำคัญในการมุ่งสร้างเครือข่ายเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ค่านิยม มุมมอง แนวคิดของผู้คน และมีส่วนดึงดูดให้ผู้คนมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมของอีกประเทศหนึ่งได้ เช่น การเผยแพร่แนวคิดของรถแห่ ไปยังประเทศลาว และกำลังจะเคลื่อนเข้าสู่ประเทศกัมพูชาในวันข้างหน้า ดังนั้นภาครัฐจึงจะต้องเข้ามาช่วยเป็นแกนหลักขับเคลื่อนอุตสาหกรรมดนตรีและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ให้เติบโตไปสู่เวทีสากล โดยที่ไม่เกิดความสูญเสียรากเหง้าทางประเพณี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นและของชาติ

References

- Ban Phue, C. (2008). *Wong rung Suriya 'amphoe kumpha wapi changwat 'Udon Thani [Rung Suriya Music Band Kumphawapi District Udon Thani Province]*. Retrieved March 2022, from <https://www.youtube.com/watch?v=Ph3GugrTdZA>
- Champadaeng, S. (2018). *Klong yao nai withi watthanatham khong chao 'amphoe wapi pathum changwat Maha Sarakham [Long drums in the culture Ways, Wapipathum district Mahasarakham province]*. *Journal of Fine and Applied Arts Khon Kaen University*. 10(1),92-109.
- Chonphairote, C. (1986). *Dontri phunban 'Isan [Isan Folk Music]*. *Srinakharinwirot University Maha Sarakham Journal*. 3(2),1-8.
- Duangchatom, T. (2022). *Thayat wong dontri mae peng Suriya changwat Khoi Kaen [Heir of Mae Peng Suriya Band Khon Kaen Province]*. Interview April 2022.
- Isan, H. (2010). *Wong wichiansa amphoe chatturat changwat Chaiyaphum [Wichian Sound Band Chatturat District, Chaiyaphum Province]*. Retrieved March 2022, from <https://www.youtube.com/watch?v=ubAvidF0tUI>
- Karin, K. (2019). *Kanphatthana rubbaep wong klong yao nai changwat Maha Sarakham [The development patterns of Glong Yao Performing in Mahasarakham Province]*. *Humanity and Social Science Journal*, Ubon Ratchathani University. 10(1),235-273.
- Kaweewittayaporn, C. (2022). *Thayat wong dontri mae peng Suriya changwat Khoi Kaen [Member of Mae Peng Suriya Band Khon Kaen Province]*. Interview, April 2022.
- Komchadluek. (2020). *Rot hae raeng to suan krasae rak ya fup [The parade car grows against the current, the grass roots smashed]*. Retrieved August 2022, from <https://www.youtube.com/watch?v=Ph3GugrTdZA>
- Leurmsai, S. (1991). *Rot hae baep prayuk [Car Parade Music parade applied]*. Retrieved April 2022, from <https://www.facebook.com/samniang.leurmsai.3/posts/4689881707708938>
- Manager Online. (2021). *Som phit kho wit nak ! klum thurakit banthoenng rot hae Chaiyaphum buk sala klang wong rat chuai duan tokngan laeo lai phan khon [Heavy covid poisoning! Chaiyaphum parade entertainment business group invaded. the City Hall ask the state for urgent help Thousands of people have lost their jobs]*. Retrieved August 2022, from <https://mgronline.com/local/detail/9640000011289>

- Office of the National Economics and Social Development Council. (1998). *Kān prap phān phatthana seṭthakit læ sangkhom hāng chat khrang thī pǣt Phō̄.Sō̄ sōngphanhā̄ō̄sīsip 'et-sōngphanhā̄ō̄sīsipsī* [The 8th National Economic and Social Development Plan, 1998-2001]. Bangkok, Office of Prime Minister.
- Pruksasri, N. (2015). *Khīt lak klōng yāo 'Isān nai 'amphœ̄ phon čhangwat Khōn Kǣn* [A Musical Analysis of Klong Yao Drum of Isan Culture in Phol District, Khon Kaen Province]. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*. 8(2),63-83.
- P-ONE Live Show. (2019). *Watthanatham rot hǣ bān nōngwǣng kham tambon kut čhap 'amphœ̄ kut čhap čhangwat 'Udō̄n Thānī* [parade culture Ban Nong Wang Kham, Kut Chap Subdistrict, Kut Chab District, Udon Thani Province]. Retrieved March 2022, from <https://www.facebook.com/p.one.liveshow/photos/a.1035342513322168/1035343569988729>
- Rung, S. (2022). *Rot hǣ yuk patchuban* [Modern day Car Parade Music]. Retrieved March 2022, from <https://www.facebook.com/Photo/?fbid=542317447250188&set=a.208214593993810>
- Sombuttip, R. (2000). *Kān tittō̄ sūsān nai 'ongkān : kōrānī sukā̄ bō̄risat sīkētha theknō̄lō̄yī prathēt Thai čamkat* [Organizational Communication: A Case Study of Seagate Technology Thailand Ltd (Unpublished Master's Thesis)]. Kasetsart University, Bangkok, Thailand.
- Somain, A. (1994). *Mō̄ng lōk 'Isān* [Isan worldview]. Mahasarakham : Chat Printing.
- Somsak, P. (2022). *Rot hǣ yuk fuāngfū* [Car Parade Music of the booming era]. Retrieved March 2022, from <https://www.facebook.com/somsak.patitang.5/videos/1115938089218301>
- Sukcharoen, S. (2022). *Rāikān hai bō̄rikān suk čharǣnsā̄ rot hǣ 'Udō̄n Thānī 'amphœ̄ sī thāt* [Sukcharoen Sound, Si That District, Udon Thani]. Retrieved March 2022, from https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=377664041039211&id=100063868548209
- Suwanakorn, S. (2020). *Rot hǣ khwām banthœ̄ng khluānthī wethī čhǣng koēt nak rōng nō̄ng mai* [Car Parade Music, mobile entertainment the stage informs th birth of new Singer]. Retrieved March 2022 from, <https://www.bangkokbiznews.com/social/1449>
- Viwattanapatee, T. (1995). *Mahō̄rī phunbān 'Isān 'amphœ̄ pathum rat čhangwat rōj 'et* [Isan Folk Music Mahori Pathum Rat District Roi Et Province (Unpublished Master's Thesis)]. Srinakharinwirot University, Mahasarakham, Thailand.